

TEKNOLOGIYA FANI DARSLARIDA XALQ HUNARMANDCHILIGINI O'RGANISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Saidazimov Donyorxo'ja Baxtiyor o'g'li,

Nizomiy nomidagi TDPU talabasi

Hamidjonova Diyora Olim qizi,

Nizomiy nomidagi TDPU talabasi

Rajabova Dilfuza Abdumajitovna,

Nizomiy nomidagi TDPU o'qituvchisi

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp.50-52>

Annotatsiya: Mazkur maqolada texnologiya fani darslarida o'quvchilarning xalq hunarmandchiligini o'rganishlarining o'ziga xos xususiyatlarini va amaliy bilimlarini shakllantirish yoritilgan.

Kalit so'zlar: vosita, texnologiya, ijodkorlik faoliyati, innovatsiya, bilim, hunarmandchilik, xalq, ta'lim, tizim, meros, qobiliyatlar.

Xalqaro miqyosida bo'lajak mutaxassislarni innovatsion xarakterga ega bo'lgan ta'lim texnologiyalari asosida tayyorlash, o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va zamonaviy ta'limni amalga oshirish bo'yicha dunyoning yetakchi ta'lim muassasalari va ilmiy markazlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarda bo'lajak mutaxassislarning kasbiy mahorati mezonlari, ularni kasb-hunarga yo'naltirishga kreativ yondashish, innovatsion ta'lim muhitini yaratish muammolari, xalqaro ta'lim standartlari talablarining joriy qilinishiga alohida ahamiyat qaratilmoqda.

Texnologiya ta'limi mazmuni, mohiyati va vazifalariga ko'ra ko'pgina ilmiy, tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy bilimlarni umumlashtirib, uyg'unlashtirib, mujassamlashgan holda amaliyotga tatbiq etishni ko'zda tutadi. Shu jihatdan olib qaraganda, texnologiya ta'limi maktab tizimi umumta'lim fanlarida o'rganiladigan nazariy bilimlarni amaliyot, ishlab chiqarish bilan bog'laydigan quvvatli didaktik vositadir. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida texnologiya ta'limining maqsad va vazifalarini belgilab olish nazarda tutiladi: maktabgacha ta'lim-tarbiya bosqichida bolalarning yosh, ruhiy va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda mehnat dunyosi, jarayoni, kishilari, buyumlari to'g'risidagi dastlabki tushuncha va tasavvurlar uyg'otish, maqsadli ish-harakat usullari ko'proq o'yinlar tarzida o'rgatib boriladi. Boshlang'ich sinflarda (I-IV sinflar) texnologiya darslarini olib borish o'quvchilarni mehnat va hunarmandchilik dunyosi, o'simliklarni parvarish qilish, turli materiallar bilan tanishtirish, oddiy ishlov berish, oddiy mehnat va hunarmandchilik asboblari va mehnat, ish-harakat usullari to'g'risida sodda tasavvurlar hosil qilishni ko'zda tutadi. Bu davrda o'quvchilar texnologiya ta'limidan o'zlashtirgan bilimlar ko'lamini o'zlarining hayotiy tajribalarida va oiladagi mehnat jarayonida mustahkamlaydilar va kengaytirib boradilar. Tayanch maktablarda (V-IX sinflar) o'quvchilar umummehnat ko'nikma va malakalari shakllantiriladi, qiziqish va moyilliklariga ko'ra, o'z-o'zini kasbiy jihatdan aniqlashlari,

kasb-hunar turlarini tanlashlari ta'minlanadi, qiziqish va moyilliklari rivojlantiriladi, umummehnat madaniyati shakllantiriladi va rivojlantiriladi, xalq xo'jaligi va hunarmandchilikning sohalari, ularda ishlatiladigan asbob-uskunalar, texnika va texnologiyalar bilan tanishtiriladi, mehnat faoliyatining turli qirralarida ishtirok etishlari ta'minlanadi. Yuqori sinflarda texnologiya ta'limi va kasblarga yo'naltirish kursi ishchi va mutaxassislarining amaliyotida qo'llanadigan turli xil qo'l asbob-uskunalar, jihozlar, moslamalarini o'rgatishni, mexanizatsiyalashtirilgan va elektrlashtirilgan vositalar bilan ishlashni, mehnat qonunchiligi xavfsizligi, sanitariya-gigiyena qoidalarini va yo'l-yo'riqlari asoslarini o'rgatishni ta'minlaydi. Shuningdek, bu davrda o'quvchilarda xalq xo'jaligining va hunarmandchilikning asosiy sohalari bo'yicha maxsus kurslarni o'qitish tashkil etilib, turli xil kasbiy bilimlar berish, amaliy ko'nikma va malakalarni hosil qilish maqsad qilib qo'yiladi. Ushbu kurslarda o'quvchilar kasbiy mahoratlarini takomillashtira borib, tanlagan kasblari bo'yicha tegishli hujjatlarni olib, bevosita unumli mehnat jarayonida qatnashish imkoniyatiga va huquqiga ega bo'ladi.

Texnologiya ta'limining yuqorida ko'rsatilgan maqsadlariga erishis uchun quyidagi vazifalarni hal etish taqozo etiladi:

- turli sohalaridagi ishlab chiqarish mazmuniga ega vazifalarni yechish, tajribalar o'tkazish, o'lchov-tekshiruv asboblardan, ma'lumotlardan foydalana olish, mehnat operatsiyalarini bajarish, olingan natijalarni talab etilgani bilan taqqoslash yo'li bilan xulosa chiqarishga o'rgatish;

- o'quvchilarda bilim va mehnatga muhabbat, mehnat ahllariga hurmat hissini singdirish, ularni jamoatchilik, vatanga sadoqat, do'stlik, o'zaro hurmat ruhida tarbiyalash;

- o'quvchilarni bozor iqtisodiyoti qonuniyatlari talablari asosida sifatli, xaridorgir iste'mol mollari, mehnat mahsulotlari yetishtirishga odatlantirish, o'zlari yetishtirgan mahsulotlarni o'zlari iste'molchiga yetkazishlariga o'rgatish, ish boshqaruvchilik (menejerlik), homiylik, ishbilarmonlik sifatlarini singdirib borish va rivojlantirish. Texnologiya ta'limini o'rganish jarayonida o'quvchilar xalqimiz ruhiyatini, yashash tarzini, an'analarini tiklash va rivojlantirish maqsadida milliy hunarmandchilikning kiritilishi milliy qadriyatlar, tarixiy yodgorliklar, xalq ustalarining ko'p qirralari boy merosini o'rganish, o'zlashtirish va amaliy faoliyatlariga qo'llash vazifasini hal etadilar. Texnologiya ta'limining amaliy va ishlab chiqarish mazmunidagi an'anaviy sinf-dars mashg'ulotlariga nisbatan shogird-ustoz tizimi tarbiyaviy mahsuldorligi, samaradorligi, bo'lg'usi hunarmandning shaxsiy xislatlarining shakllanishiga, ularning oilalarining moddiy ta'minlanishiga hamda tarixiy qadriyatlarning yanada boyishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. "Ustoz-shogird" tizimi mashg'ulotlarini tashkil etishni oliy o'quv yurtlaridagi musiqa ta'limida talabalar bilan o'qituvchilarning yakka tartibdagi mashg'ulotlar o'tkazilishi bilan taqqoslash mumkin.

Texnologiya ta'limida elektron hisoblash texnikasi, mexanizatsiyalashtirilgan va elektrlashtirilgan qurilmalar, avtomatikaning qo'llanilishini o'rganish, o'quvchilarning hozirgi zamon ishlab chiqarishidagi avtomatik va dasturli boshqarish tizimlari, robot texnika va ishlab chiqarish texnikasini, texnologiyasini ta'limning davr talablari darajasi va jahon andozasiga mos holda o'rganilishini ta'minlaydi. Keyingi vaqtlarda kam e'tibor berilayotgan, hatto yo'qolib borayotgan turli xildagi ta'limi-tarbiyaviy tadbirlar: o'quvchilar ishlab chiqarish jamoalari, maktablararo o'quv ishlab chiqarish markazlari, o'quvchilar mehnat jamoalari va boshqalar mazmunan va

shaklan qayta ko'rib chiqilib, qayta ishlab, zamon ruhiga moslashtirilishi va ta'lim tizimi amaliyotiga qo'llanilishi, mehnat ta'limining maqsad, vazifalarini amalga oshirishda asosiy shart-sharoitlardan hisoblanadi.

Texnologiya ta'limini amalga oshirishda maktablar, maktabdan tashqari tarbiyaviy muassasalar, oila, jamoatchilik, ishlab chiqarish korxonalari, xalq hunarmandlarining tajribalari hamda o'zaro hamkorlikdagi munosabatlari tiklanib, o'quv jarayonida foydali mahsulot-tovar moddiy ne'matlar yetishtirilib, ta'lim muassasalarining bozor iqtisodiyotini amalga oshirishda qatnashishida erishish ham dolzarb muammolardan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ахлиддинов Р. Умумий ўрта таълимни такомиллаштиришнинг ташкилий педагогик асослари: Дисс. пед. фан. номзоди 1998 й.

2. Avazboyev O.I., Isyanov R.G., Odilboyev X. Mehnat ta'limi uslubiyotidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari. Toshkent, 1993.

3. Ahmadaliyev S.Y. Bo'lajak mehnat ta'limi o'qituvchilarini kasbiy pedagogik faoliyatga moslashishining ilmiy-metodik asoslari: Dis. ... ped. fan. nom. – T.: TDPU. 2008. – 187 b.

4. Innovatsion ta'lim texnologiyalari / Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. – T.: "Sano standart" nashriyoti, 2015.

Rajabova D.A Integrativ yondashuv asosida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish. Международный современный научно-практический журнал.Новости образования: Исследование в XXI веке № 3 (100), часть 1